

www.groen.be

België-Belgique
P.B.
Antwerpen X
BC 30897

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT | VERSCHIJNT IN JANUARI, APRIL, JULI EN OKTOBER | ERKENNINGNUMMER P806237 | AFGIFTEKANTOOR: ANTWERPEN X | VER. UITGEVER: WOUTER VAN BESIEN, SERGEANT DE BRUYNESTRAAT 78-82, 1070 BRUSSEL

© Neil A White/Polaris/PhotoNews

DOSSIER

Kopenhagen werd NOPENHAGEN

De klimaattop in Kopenhagen is uitgedraaid op een absolute flop, niet eens het papier waard waar het op geschreven werd. Dat besluiten Europees parlements lid Bart Staes, federaal parlements lid Tinne Van der Straeten en Vlaams parlements lid Hermes Sanctorum na afloop van COP 15. Zij volgden de top op de voet; Bart en Hermes in de Deense hoofdstad zelf, Tinne vanuit Brussel. 'Kopenhagen werd Nopenhagen', zo vatten ze teleurgesteld samen.

COP 15, of de vijftiende *Conference Of Parties* zoals de top in Kopenhagen officieel heette, kondigde zich vooraf aan als een harde dobber. Maandenlang werd de top minutieus voorbereid. Ondertussen vertelde de hele wetenschappelijke wereld dat actie nu nodig is om onder de vervaarlijke grens van twee graden opwarming te blijven. En nog nooit was de publieke en politieke druk zo hoog om een akkoord te bereiken. Vandaar dat Kopenhagen hier en daar tot Hopenhagen werd omgeturnd.

► VERVOLG OP BLZ. 2

[EDITO]

WOUTER VAN BESIEN - Voorzitter Groen!

EEN NIEUWE WERELDORDE

Er zijn wereldproblemen die sterk op de agenda staan, er zijn wereldproblemen die vergeten worden.

De klimaatopwarming, die staat op de agenda. De media-aandacht voor de top in Kopenhagen was groot, de wereldleiders zaten in de zaal. Ook de economische crisis kan op veel belangstelling rekenen. Hier zien we zelfs een barst in de vastgeroeste geopolitieke verhoudingen: de oude wereldleiders hebben begrepen dat de nieuwe economische grootmachten mee aan tafel moeten om oplossingen te zoeken. En dus krijgt de G20, waar ook China, India en Brazilië deel van uitmaken, meer armslag. Dat er één miljard mensen honger hebben,

lijkt precies minder belangrijk. De VN deed wel een voedseltop, maar de berichtgeving was onbestaande en de leiders stuurden hun kat.

Toch is er iets wat al deze wereldproblemen gemeen hebben. Het lukt voorlopig niet om de individuele belangen van de landen te overstijgen en tot wereldwijde strategieën te komen. De klimaatopwarming en de voedseltop zijn beiden met een sisser afgelopen. Daar heeft het verschil in aandacht niets aan gewijzigd. Liever aanmodderen dan te kiezen voor solidariteit. In die zin lijkt de nieuwe wereldorde wel heel erg op de oude.

Er is nog werk aan de winkel.

© Wouter Van Vooren

GROEN! EN SLP HEFFEN SAMEN HET GLAS

Onder het toeziend oog van de pers klinken Groen!-voorzitter **Wouter Van Besien** en SLP-voorzitter **Geert Lambert** op de integratie van Groen! en SLP. Eind december gaven de partijraad van SLP en de politieke raad van Groen! daarvoor hun goedkeuring. Beide partijen gaan samen voor een groene vierde politieke stroming, naast de traditionele socialistische, christendemocratische en liberale stroming.

De twee voorzitters benadrukken de gelijkenissen tussen beide partijen. Geert Lambert: 'We delen dezelfde kijk op duurzaamheid, democratie en de diversiteit van de samenleving.' Wouter Van Besien vult aan: 'Ook qua profiel zijn er duidelijk overeenkomsten. We zijn beide ongebonden en open partijen.'

Groen! en SLP slaan de handen in elkaar om samen politieke strijd te voeren. Vijf fronten zijn daarbij prioritair: een duurzame kenniseconomie, een nieuw en rechtvaardig sociaal model, een samenleving die goed in haar vel zit, volwaardig burgerschap in een diverse samenleving en een sterkere democratie.

Lees er alles over op pagina 7.

© Belga

De vervuiling van de Zenne: een verhaal van chantage en slechte samenwerking.

Lees er alles over op pagina 3.

Maar na een tumultueuze onderhandelingsmarathon van twee weken werd hoop en al 'nota genomen' van het politieke akkoord dat Amerikaans president **Obama** met onder meer **China, India en Zuid-Afrika** neerpende. De hete hangijzers werden uitgesteld naar **COP 16**, de volgende jaarlijkse VN-klimaatconferentie die eind 2010 moet plaatsvinden in **Mexico**. Die zal worden voorafgegaan door twee weken onderhandelingen in het Duitse **Bonn**, ergens halverwege dit jaar.

Kamerlid **Tinne Van der Straeten**, die de top in Kopenhagen vanuit Brussel volgde, reageert ontgoocheld over het resultaat dat nu op

Wie meer achtergrond of een diepgaande analyse van Kopenhagen wil lezen, kan terecht op:

Denemarken toont ecotopia in strijd tegen klimaatopwarming

Terwijl in de hoofdstad Kopenhagen onderhandeld werd over een nieuw internationaal klimaatakkoord, toont Denemarken een uurtje verder, op het kleine eiland Samsø, hoe groen het leven kan zijn. Daar wonen en werken 4.000 inwoners in een soort ecotopia, zonder in te boeten aan modern comfort én zonder bij te dragen aan het broeikaseffect.

Samsø is een eiland van ongeveer 115 km², in de Deense regio Midden-Jutland. Het ligt op een uur afstand van de hoofdstad, telt 22 dorpen en staat bekend om zijn rustige omgeving, strandleven en vakantieactiviteiten. Tot 1997 was het volledig afhankelijk van olie en steenkool, die geïmporteerd werden van het vasteland.

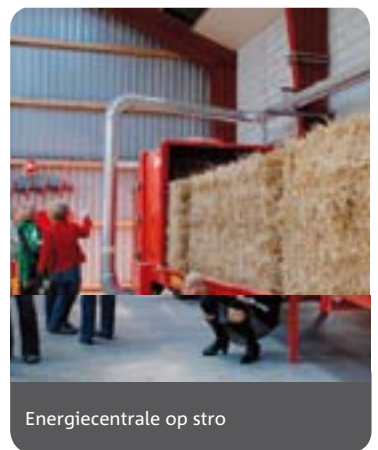
In datzelfde jaar riep de Deense regering Samsø uit tot '**duurzaam energie eiland**'. In de praktijk gingen de ongeveer 4.000 bewoners daarmee in op een uitdaging van de regering: kunnen ze hun bedrijven en boerderijen draaiende houden en tegelijkertijd volledig groen door het leven gaan? Kunnen ze met andere woorden zelf in hun energie en

warmte voorzien, zonder CO₂ uit te stoten?

Het antwoord is klaar en duidelijk. Meer nog: **de 21 windturbines op land en zee produceren jaarlijks meer energie dan het eiland verbruikt, tot zelfs 40 procent meer**. Dankzij windenergie en andere hernieuwbare energiebronnen is het

De Samsingers deden bijna alle investeringen zelf.

Energiecentrale op stro

Sören Hermansen, directeur van Samsø Energy Academy

WAT STAAT ER IN HET 'KOPENHAGEN-AKKOORD'?

Het doek is gevallen over wat een afspraak met de geschiedenis heette. Maar de definitieve tekst – met moeite drie pagina's lang – is maar een mager beestje. De VN-klimaatconferentie kon niks anders dan 'akte nemen' van het 'Kopenhagen-akkoord'. Maar wat staat er nu precies in de tekst zelf? De naakte feiten op een rijtje, met het slechtste nieuws eerst:

- » De temperatuur mag niet met meer dan twee graden stijgen; een hogere stijging wordt gevaarlijk. Dat erkent ook de tekst. Maar **nergens** wordt die stijging van **twee graden als formeel plafond vastgelegd**.
- » Om de temperatuurstijging onder de grens van 2 graden te houden, moet de uitstoot van broeikasgassen op lange termijn beperkt worden. Maar – nogmaals – **nergens** in de tekst staat **wanneer het niveau van broeikasgassen moet pieken**.
- » **Nergens** staat verder een verwijzing in de tekst dat het akkoord tegen eind volgend jaar wettelijk bindend moet worden. De nood aan een **wettelijk bindend** akkoord binnen de zes maanden, verdween op het allerlaatste moment uit de tekst.
- » Eén van de weinige concrete dingen die wel in het akkoord is opgenomen, zijn financiële middelen. Zo komt er **financiële steun voor de arme landen**, zodat zij op korte termijn maatregelen kunnen nemen tegen de gevolgen van de opwarming: de volgende drie jaar geven de EU en Japan jaarlijks elk ongeveer 7 miljard, de VS 2,5 miljard. Vanaf 2020 gaat jaarlijks 70 miljard euro naar de armste en meest kwetsbare landen.

GROOTSTE CO₂-NEUTRALE GEMEENSCHAP IS
LICHTEND VOORBEELD VOOR ANDERE LANDEN

overtuigen ook de grootste CO₂-neutrale woongemeenschap op aarde. Een kolossale prestatie voor zo'n kleine gemeenschap, en dat in ongeveer tien jaar tijd.

De Samsingers deden bijna alle investeringen zelf: ze trokken **windturbines** op, en installeerden **zonnepanelen** op hun daken; ze bouwden **energiecentrales** (op stro of houtsnippers) en installeerden machines om **geothermische energie** (aardwarmte) op te vangen en **warmte uit koelmelk** te halen, om hun huizen te

teweegbracht, denkt alvast van wel. Hermansen gelooft sterk in de kracht van een gemeenschap. 'Wij staan niet elke dag op met de vraag: hoe gaan we de ijsberen redden? Neen, wij denken aan onszelf. Maar dat is geen probleem, dat is de oplossing.'

Tenslotte zegt Hermansen, directeur van de Samsø Energy Academy, dat de Samsingers zelf de sleutel tot succes zijn. 'Wij suggereren niet dat iedereen dezelfde veranderingen moet doormaken als wij. Het punt is: als je de manier van energie produ-

» Wij staan niet elke dag op met de vraag: hoe redden we de ijsberen? Nee, we denken aan onszelf. Dat is geen probleem, dat is de oplossing.

verwarmen. En ook de brandstof voor hun tractoren produceren ze zelf.

Vraag is: **kan zo'n model zomaar gekopieerd worden naar steden of zelfs landen**. Sören Hermansen, de man die het kleine mirakel op Samsø

MEER INFO Samsø Energy Academy • www.energiakademiet.dk

'Een verhaal van chantage en slechte samenwerking'

Op **8 december 2009** stopt Brussel Noord, het waterzuiveringstation opnieuw op. De kwaliteit van het water neemt gelukkig snel toe. Op **5 januari 2010** wordt gemeld dat de waterkwaliteit terug normaal is. Blijft de vraag: **waarom lag het station bijna twee weken stil?** En hoe komt het dat het na 11 dagen plots terug kan opstarten?

Daarover zegt **waterzuiveringspecialist Guy Dries** in De Standaard: 'Dat argument slaat op niets. In elk waterzuiveringstation stroomt zand in het afvalwater binnen. Dat is in Brussel niet meer dan in Gent en Antwerpen. Het probleem is dat Aquiris voor de **goedkoopste oplossing** heeft gekozen, namelijk pompelampen, en niet voor Archimedesschroeven (vijzels)'.

Conceptfouten van Aquiris
Het Belgisch-Franse privé-bedrijf **Aquiris** is een dochteronderneming van de Franse multinational **Veolia**. De verantwoordelijkheid voor de vervuiling ligt in de eerste plaats bij Aquiris zelf. Het is het bedrijf zelf dat beslist heeft om het station te sluiten, met als argument dat er te veel zand en puin in het water zit.

'Die laatste schroeven zijn twee tot drie keer duurder, maar door hun duurzaamheid worden die in alle waterzuiveringstations vanaf een bepaalde grootte gebruikt. (...) Als Aquiris voor deze optie had gekozen, dan waren er nu geen problemen met instromend zand, want vijzels zijn veel robuuster en dus beter tegen zand bestand.'

'Ook voor de slibbehandeling is de verkeerde optie gekozen. Aquiris heeft schachtpompen met een schroef gebruikt, terwijl ook hier vijzels beter waren geweest. Via die schachtpompen klitten vochtige doekjes bijvoorbeeld samen tot sluiten, die de motor blokkeren. (...) Er is duidelijk voor de goedkoopste oplossing gekozen en niet de meest duurzame.'

Slib naar Duitsland?
Ondertussen dook er nog een element op. Volgens een Franse waterspecialist paste Veolia in Brussel voor de eerste keer een nieuw procédé toe voor de verwijdering van slib, maar staat die technologie nog niet helemaal op punt. Om die redenen zou Aquiris gedwongen zijn om vrachtwagens met slib naar Duitsland te sturen, wat neerkwam op een **extra kost van 450.000 euro per maand**. Ook om hier iets aan te doen, zou het waterzuiveringsstation stilgelegd zijn.

Chantage
Wat er ook van zij, Aquiris ligt al een hele tijd in conflict met het **Brussels Gewest**. Gezien de conceptfouten van het waterzuiveringstation zijn investeringen nodig om de installatie te verbeteren. De discussie gaat over wie die investeringen moet betalen: Aquiris of het Brussels Gewest? De stopzetting van de zuiveringsinstallatie was wellicht een ultieme zet van Aquiris om het Gewest onder druk te zetten. Als dat klopt, is dat onverantwoord en onaanvaardbaar.

Groen! eist dan ook dat de concessie met Aquiris opnieuw wordt bekeken. Daarnaast stelt de partij zich grote vragen bij het feit dat een privébedrijf met openbare opdracht zomaar de machines stil legt. Ook de Brusselse regering heeft dat ondertussen begrepen. **Minister-president Picqué** heeft het over een 'Plan

B'. De overheid moet een stok achter de deur houden wanneer infrastructuur of diensten van algemeen nut uitbesteed worden aan een private partner. Als er een probleem is, moet de overheid zelf de touwtjes in handen kunnen nemen.

Vlaanderen en Brussel
Zodra de vervuiling gekend, zette het Brussels Gewest binnen de 24 uur alle voorziene procedures in gang om buurlanden en buurregio's, waaronder Vlaanderen, te verwittigen. De vraag blijft of deze procedures voldoende zijn. Feit is dat Brussel en Vlaanderen in gespreide slagorde reageerden en niet onmiddellijk samen de bron van de vervuiling aanpakten. Dat is een slechte zaak. De vervuiling van de Zenne heeft rechtstreeks gevolgen voor Brussel én voor Vlaanderen. Er moeten dus uitgebreidere en sterkere procedures komen om er voor te zorgen dat de verschillende overheden samenwerken in plaats van de concurrentie aan te gaan.

Datzelfde geldt trouwens ook voor de politieke samenwerking. **Brussels minister Evelyn Huytebroeck** had vanaf dag één de politieke verantwoordelijken in Vlaanderen mee moeten betrekken in de strijd tegen Aquiris en de vervuiling van de Zenne. Het is echter niet zeker dat daarmee de vervuiling sneller was gestopt. Maar het zou alleszins voor iedereen duidelijk geweest zijn dat de minister er alles aan deed om de vervuiling zo snel mogelijk te stoppen.

Nooit meer!
Brussels fractieleider Annemie Maes nam in het Brussels parlement dezelfde stelling in als de Brusselse milieubeweging: eerst de vervuiling stoppen en dan de verantwoordelijkheden vaststellen. De vervuiling is ondertussen gestopt. Op dit moment is de milieuc commissie van het Brussels parlement nog aan de slag met alle documenten om de verantwoordelijkheden te ontleden (*). Groen! werkt hier uiteraard volop aan mee. De verantwoordelijkheden moeten vastgesteld worden. De schade moet bepaald en betaald worden.

En dan begint het echte werk. Hoe moet het nu verder met een waterzuiveringstation met conceptfouten? Maar de discussie is nog fundamenteel en structureel. Groen! vindt dat de concessie met Aquiris herbekeken moet worden: kan het dat privébedrijven openbare dienstverlening zomaar stopzetten? De alarmprocedures moeten sterker, zodat de gewesten snel en effectief met elkaar samenwerken bij milieuproblemen. Want één ding is duidelijk: dit nooit meer.

(*) Dit artikel is geschreven op 7 januari 2010.

© Belica

De vervuiling van de Zenne

'TIJD VOOR NIEUWE WIJN IN NIEUWE ZAKKEN'

DUBBELINTERVIEW MET NIEUW DUO AAN TOP VAN PARTIJ

'De economische crisis heeft de geesten spijtig genoeg niet gekeerd,' aldus Wouter Van Besien en Björn Rzoska, de nieuwe voorzitter en ondervoorzitter van Groen!. 'Want de huidige beleidsmakers zijn tijd en energie aan het verspillen. We moeten de crisissen aanwenden om nieuwe opportuniteiten en bondgenoten te zoeken en te vinden. Op zulke momenten zijn mensen – binnen en buiten de partij – bereid de risico's daartoe te nemen.'

Julie spreken van nieuwe wijn in nieuwe zakken. Wat bedoelen jullie daar precies mee?
'We beleven een belangrijk scharniermoment in de geschiedenis. Met de drie crisissen – economisch, ecologisch en sociaal – dachten we dat de oogkleppen zouden afvallen, maar dat blijkt niet het geval. En om de steeds kleiner wordende oliereserves op te vangen, wordt

Björn Rzoska
» 36 jaar; vader van 2
» Historicus van opleiding; werkte onder andere als stafmedewerker, docent en cultuurbelidcoördinator
» Gemeenteraadslid in Lokeren en fractieleider

© Filip Claus

Wouter Van Besien
» 37 jaar; vader van 3
» Licentiaat in sociologie en Master in derdewereldstudies; was onder andere ondervoorzitter en parlementair medewerker
» Is ook districtsburgemeester in Borgerhout

er weer onbeschaamd naar kernenergie geken. Dat duidt er op dat de aanpak van de crisissen in handen is van traditionele krachten, die de problemen aanpakken met oude recepten. Maar daar moeten we van af. We hebben nood aan nieuwe ideeën en aan nieuwe dragers van die ideeën. Het is dus tijd voor nieuwe wijn in nieuwe zakken.'

Hoe smaakt die nieuwe wijn volgens jullie?
'Heel goed, dank u wel (lacht). Voor die nieuwe wijn zien wij alvast vier ingrediënten. In de eerste plaats een **groene economie**, niet als niche of aparte sector, maar als een allesomvattend economisch systeem dat rekening houdt met mens en milieu, hier en in het Zuiden. We denken daarbij aan onder andere productnormering, fiscaliteit, subsidiëeringspolitiek en vergunningenbeleid.

Maar de economie alleen kan er niet voor zorgen dat iedereen aan bod komt. Daar is een **sterke en efficiënte overheid** voor nodig, onze tweede belangrijke pijler: een **sociale**

zekerheid die de vergrijzing voorbereidt, een **justitie** die toegankelijk is voor iedereen en de juiste prioriteiten legt, welzijnsvoorzieningen die de mensen en niet de instellingen centraal zetten.'

En wat zijn dan de twee andere ingrediënten?
'Gedurfde hervormingen in het **onderwijs** om problemen zoals sociale ongelijkheid en ongelijke startposities aan te pakken. Want ondanks de vele goede inspanningen, slaagt het onderwijs daar op dit moment onvoldoende in. Daar moeten dus stevige antwoorden op komen.

Verder willen we **de democratie** in nieuwe vormen gieten. Want een democratie die zichzelf niet kan reinigen van anomalieën, is niet geloofwaardig. En dus wordt het dringend tijd om bijvoorbeeld de functie van gouverneur af te te schaffen en om de Senaat te ontmantelen. Maar een democratie heeft natuurlijk meer nodig dan dat. Het is hoog tijd voor een nieuwe kijk op democratie, zowel lokaal als

internationaal. Gebaseerd op volledige openheid en waarbij kritische stemmen serieus worden genomen.'

Wat hebben jullie in petto voor de partij zelf?
'De thema's hierboven zijn alvast stenen om een eigen groen en links profiel op te bouwen. Verder vinden we dat de partij met politiek bezig zal zijn of ze zal niet zijn. In de praktijk betekent dat voor ons dat we meer **politiek debat op nationaal, streek- en provinciaal niveau** willen organiseren. We willen ook **meer vorming**: we zetten structuren op om lokale mandatarissen te ondersteunen en we investeren behoorlijk in vorming – zowel over politieke inhoud als over politieke vaardigheden. En willen we ook meer bondgenoten zoeken. We zetten een uitgaande strategie op poten, zowel als partij en door het sterk maken van **Oikos**, om in gesprek te komen met oude en nieuwe middenveldorganisaties, academici, opiniemakers en ondernemers.'

En ten slotte met het oog op de volgende verkiezingen: wat brengt de onmiddellijke toekomst?
'De generatiewissel is nu voltooid. Dat brengt altijd spanningen mee. Het is tijd dat op vlak van politiek personeel de rust terugkeert. De huidige parlementsleden spelen we volop uit als boegbeelden. Maar ook bij de mensen die gestopt zijn als parlements lid zit een schat aan ervaring en kennis. Het is nodig om hen beter te betrekken bij de verdere uitbouw van de partij. Met het oog op **2011** gaan wij er van uit dat de huidige federale parlementsleden de ruggengraat vormen van onze strategie voor de federale verkiezingen. En in **2010** beginnen we met de voorbereiding van de lokale verkiezingen. We organiseren een **Ronde van Vlaanderen en Brussel**, waarbij we van elke gemeente en elk district de groenen zien om de verkiezingen van 2012 voor te bereiden.'

Heren, dank u voor dit gesprek. Succes.

'Willen gezinnen en bedrijven groener leven en werken, moet het gedaan zijn met de wirwar aan milieusubsidies. Dan moeten ze simpel terecht kunnen aan één loket, bij één centraal fonds.' Dat is het eerste voorstel dat kersvers voorzitter Wouter Van Besien lanceerde bij zijn verkiezing tot voorzitter. Daarmee maakte Van Besien meteen ook duidelijk dat het hem menens is met de vergroening van onze economie.

In zijn maiden speech hekelde de kersverse voorzitter vooral de rustige vastheid van de toenmalige regering **Van Rompuy**. 'Met de gelatenheid – onder andere het langer openhouden van de kerncentrales in ruil voor een aalmoes van **GdF Suez** en het uitblijven van een antwoord op fiscale fraude – verzetten we geen historische bakens.

Tegenover die 'rustige vastheid' plaatste Wouter Van Besien duidelijke én haalbare alternatieven. Zo stelt hij **één fonds** voor waar gezinnen en bedrijven terecht kunnen voor **goedkoop krediet**. 'Daarmee kunnen ze hun plannen waarmaken om minder energie te verbruiken, minder CO₂ uit te stoten of afval te vermijden. Zorg ook voor **één loket** waar iedereen terecht kan voor **kortingen op groene aankopen**. Niet achteraf, maar **op het moment dat het geld gelegd moet worden**.'

Gedaan dus met de wirwar aan milieusubsidies. 'Een premie voor dakisolatie links, een belastingaftrek voor zonnecellen rechts. Er is een grondige vereenvoudiging van de ecologiepremies nodig', vindt Van Besien. In zijn *'maiden speech'* maakte hij ook meteen duidelijk waar zijn andere prioriteiten liggen: **ambitieuze klimaatdoelstellingen**, een **geloofwaardige en toegankelijke justitie** en een **betere armoedebestrijding**. En op elk domein meer aandacht voor **sociale rechtvaardigheid**.

PESTO: GEDRUKT EN GOEDGEKEURD

Deze Pesto is goed voor het milieu. De sympathisantenkrant van Groen!, goed voor 35.000 exemplaren, wordt gedrukt bij het Eco Print Center (EPC) in Lokeren. De ultramoderne drukkerij is de enige waterloze krantendrukkerij in de Benelux en wordt alom geprezen voor zijn milieuvriendelijke aanpak.

De hoogtechnologische drukkerij werd in 2006 in gebruik genomen en zorgde destijds voor een primeur in ons land. Waterloos drukken was niet alleen revolutionair in drukkerskringen – daarom kwamen ook al **Le Monde** en **The Times** kijken – maar bespaart ook 500.000 liter water per jaar, het jaarlijkse verbruik van meer dan 30.000 mensen.

Die revolutionaire manier van drukken spaart meteen ook alle additieven, solventen en andere chemische agentia uit om het water geschikt te maken voor het drukproces, en nog eens alle detergenten en andere middelen die nodig zouden zijn om al het water weer te zuiveren.

Daarnaast laat de pers (KBA Cortina, beter bekend als de Rolls-Royce onder de drukpersen) bij het opstarten veel **minder afvalpapier** achter dan een traditionele drukpers, tot 40 procent minder. Over papier gesproken, daarmee begint en eindigt alles in het drukkersvak. Bij EPC gaat het om **100 procent gerecycleerd papier**.

Van bij de start schreef EPC grafische geschiedenis en dat is ook Groen! niet ontgaan. Daarom gaf de politieke partij al in 2007 de **Ecotech Award** aan de drukkerij, de toenmalige prijs om bedrijven, projecten en initiatieven aan te moedigen om ecologisch vernieuwend te zijn. EPC is ook de drukkerij van **De Persgroep Publishing**.

OIKOS: VAN TIJDSCHRIFT TOT DENKTANK

Oikos, het tijdschrift, wordt nu ook een onafhankelijke linkse, groene denktank. De nieuwe ecologische denktank moet niet alleen een links tegengewicht vormen voor de overwegend rechtse denktanks, maar vooral ook de voedingsbodem vormen voor het groene politieke project. Daarvoor doet de partij een flinke duit in de zak: Groen! investeert de volgende vijf jaar 150.000 euro in Oikos de denktank.

kelijke redactie. Voor **hoofddirecteur Dirk Holemans** is het daar hêt moment voor. 'Klimaatdreiging toont bijvoorbeeld aan dat er niet louter nood is aan een vergroening van de economie, maar ook aan een heroriëntatie naar een koolstofarme samenleving. Zulk een uitdaging vergt de mobilisatie van heel wat kennis en inzicht.'

Op die manier ontstaan bondgenootschappen en wint het groene verhaal aan geloofwaardigheid. Om dit alles mogelijk te maken, ondersteunt Groen! Oikos voor een periode van vijf

jaar. Doel is om te komen tot een vruchtbare synergie tussen partij en denktank, die beiden versterken. Daarnaast moet de groene denktank ook een tegengewicht vormen voor de huidige dominantie van rechtse, liberale of economische denktanks à la **Liberales, Civitas Novitas, Cassandra** en **Itinera**.

Hoofddirecteur Holemans wil investeren in de uitbouw van academische netwerken, ideeën uitwisselen met het middenveld, publieksactiviteiten organiseren en met opiniërende publicaties wegen op het debat. Daarnaast wil

Hoofddirecteur Dirk Holemans: 'Academische netwerken uitbouwen, ideeën uitwisselen met het middenveld, publieksactiviteiten organiseren en op het debat wegen.'

Oikos zich laten bevruchten door andere groene denktanks en buitenlandse onderzoeksinstituten. 'Kortom, Oikos wil de vinger aan de internationale pols houden en regionaal het vuur aan de lont steken', zo vat Holemans het samen.

Ondertussen zijn de eerste stappen gezet en projecten opgestart. Zo is de vertaling gestart van **Prosperity without Growth** van de Britse professor **Tim Jackson**. Bedoeling is dat Jackson het boek binnen enkele maanden komt voorstellen in Brussel, wat meteen de start is van een parcours rond welvaart zonder groei. Daarnaast wil Oikos bijdragen leveren tot het debat over waarden en normen, de vermarkting van het hoger onderwijs en ook tonen waar echt duurzame steden in het buitenland toe in staat zijn.

TERRA REVERSA

De transitie naar rechtvaardige duurzaamheid

Terra Reversa, het boek van Peter Tom Jones en Vicky De Meyere, heeft alles om uit te groeien tot een klassieker in de Vlaamse ecologische literatuur. Waar het vorig boek van Peter Tom Jones, ‘Terra Incognita’ (2006) vooral een analyse was van de historische, economische en culturele achtergronden van de crisis van milieu en klimaat, gaat Terra Reversa vooral over mogelijke oplossingen.

Die oplossingen werden al gedeeltelijk geschetst in ‘Het Klimaatboek’ (2007), van **Peter Tom Jones** en **Els Keytsman**. De grote meerwaarde is dat nu wordt ingezoomd op de hamvraag: hoe maken we de overgang naar een ecologische economie en samenleving? En hoe creëren we daarvoor een draagvlak? De auteurs geloven in een sterke overheid die duidelijke toekomstbeelden voorop stelt en daar ook naar toe werkt. Daarbij wordt gretig gebruik gemaakt van het modieuze transitiemodel.

Tegelijk wordt ook de vraag gesteld naar aangepaste modellen voor gedragverandering. Klimaatwetenschappers alleen kunnen de klus niet klaren. Beleidsmakers moeten ook te rade gaan bij **gedragswetenschappers** om barrières weg te werken, die duurzaam gedrag afblokken. Enkel zo kunnen we tot een ommekeer komen op vlak van mobiliteit, voeding, toerisme en wonen. Per sector worden concrete oplossingspaden voorgesteld met bekende maar ook nieuwe frisse ideeën.

Het boek is vooral ook vlijmscherp voor voortliggende keuzes. Alleen **ecoëfficiëntie** of **groene groei** **volstaat niet**. Het is op **korte termijn** een **noodzakelijke**, belangrijke stap. De ‘Green New Deal die vanuit de VN gepropageerd wordt, zit vooral op dit niveau. Economische groei en vervuiling kunnen een stuk ontkoppeld worden (dematerialisatie). Maar dat lukt nooit helemaal. In een eindeloos groeiende economie stuit je altijd op grenzen. Een ‘eindeloze dematerialisatie’ is niet mogelijk.

Op middellange termijn (de komende 20 jaar) kunnen **duurzame transities** in diverse sectoren uitkomst bieden. Peter Tom Jones heeft zelf concrete ervaring opgedaan in **Plan C**, het Vlaams transitiemodel van **OVAM** om te komen tot een duurzaam materialenbeheer. Maar ook het zogeheten transitie management zoals de Vlaamse regering dat nu belijdt, zal niet vol-

staan. Zeker als men steeds meer wil blijven produceren en consumeren.

Vandaar dat de auteurs op lange termijn pleiten voor een **‘metatransitie’**, een zwaar woord om te zeggen dat een **andere economie** nodig is: ‘een nieuw macro-economisch model dat niet alleen ecologisch duurzaam is maar ook sociaal rechtvaardig en economisch stabiel’. Een hele opgave, maar gelukkig hebben we hier ook meer tijd voor. Als we intussen maar de noodzakelijke stappen zetten op de korte en de mid-dertermijn.

Het boek leest niet altijd even gemakkelijk. Maar het is zeker de moeite waard om zich het begrippenkader eigen te maken en vertrouwd te raken met het denken rond veranderingsprocessen. Het boek ademt ook veel optimisme uit: verandering is mogelijk en zal ons een nieuw soort rijkdom opleveren. **‘Welvaart zonder Groei’** zoals **Tim Jackson**, de Britse professor in duurzame ontwikkeling, het noemt.

Pesto geeft vijf exemplaren van ‘Terra Reversa’ weg. De eerste vijf lezers die zich aanmelden via pesto@groen.be (vermeld Terra Reversa en geef zeker ook je thuisadres mee) krijgen hun exemplaar thuis opgestuurd. Daarnaast bieden we ook een **korting** aan. Concreet: Het boek kost in de winkel 14,95 euro, wij kunnen het aanbieden aan 14,60 euro inclusief verzendkosten. (Portkosten komen ongeveer op 3 euro). Vanaf 11 januari vind je een webpagina op www.groen.be (in de rechterkolom klikken op de cover van het boek). Via die weg kan het boek bij uitgeverij EPO besteld worden.

agenda

ZA 6 EN ZO 7 FEBRUARI 2010 | KORTRIJK ECOPOP

ECOPOP is dé referentiebeurs voor al wie eco en bio denkt en leeft. ECOPOP wordt de eerste algemene bio- en ecobeurs in de BENELUX en stelt de volledige sector voor aan een breed publiek op 6 en 7 februari 2010 in Kortrijk Xpo. Ontdek op de site alles over ECOPOP, laat uw ecotips achter en deel ze met de andere bezoekers, schrijf u in op de nieuwsbrief en volg de eco- en bionieuwtjes. Tickets kosten €10.

www.ecopop.be

ZA 6 EN ZO 7 FEBRUARI 2010

NATIONALE TUINVOGELTELLING

VOGELS VOEREN EN BELOEREN

Het eerste weekend van februari vindt opnieuw de nationale tuinvogeltelling van **Natuurpunt** plaats. Onder het motto ‘vogels voeren en beloe-ren’ vraagt Natuurpunt iedereen een voederplank te plaatsen of vetbollen te hangen in de tuin. Daardoor komen de vogels dicht genoeg om de soorten te herkennen en te tellen. Via de website van Natuurpunt kan je makkelijk je gegevens doorgeven. Zo kan Natuurpunt de talrijkheid en verspreiding van tuinvogelsoorten onderzoeken.

www.natuurpunt.be/tuinvogels

ZA 27 MAART 2010

EARTH HOUR WWF

Op zaterdag 27 maart is het opnieuw Earth Hour. Van **20.30u tot 21.30u** zullen opnieuw meer dan één miljard mensen wereldwijd symbolisch alle lichten doven. Een heel krachtig signaal waarmee WWF wil aantonen dat mensen, door samen te werken, wel degelijk een verschil kunnen maken in de strijd tegen de klimaatverandering. Vorig jaar beantwoordden meer dan **4.000 steden en gemeenten** en bijna **20.000 bedrijven** in **88 landen** de oproep. Ook in ons land was het een succes.

www.earthhour.be

E-BAY MET ETHIEK

Weet je niet wat aan te vangen met je nutteloze cadeaus? Verkoop ze dan snel en steun tegelijk een goed doel met **Kidonaki**, een nieuwe Belgische veilingssite die bestemd kan worden als de ethische tegenhanger van e-Bay. Het principe van Kidonaki – Qui donne à qui, heb je hem? – is eenvoudig. Wie met tweedehandsspullen een goed doel wil steunen schrijft zich in op de veilingssite. Hij of zij legt een minimumprijs voor het object vast én bepaalt naar welk project de opbrengst gaat.

Kidonaki is een **win-winproject** voor de 3 partijen bij elke transactie: het geveilde object maakt **ruimte** vrij bij de verkoper, de koper krijgt iets in zijn bezit dat hij **graag wenst** én de goede doelen ontvangen **financiële steun**. De projecten die Kidonaki aan de verkoop koppelt, gaan van de bouw van een kleine biogascentrale in Congo over een vaccinatiepark in Mali tot het vertellen van verhalen aan kinderen in Belgische ziekenhuizen.

www.kidonaki.be

© Wouter Van Besien

Samen strijden op 5 fronten

Groen! en SLP slaan de handen in elkaar om samen de politieke strijd aan te gaan, en dat op vijf fronten tegelijkertijd: een duurzame kenniseconomie, een nieuw en rechtvaardig sociaal model, een samenleving die goed in haar vel zit, volwaardig burgerschap in een diverse samenleving en een sterkere democratie.

1 Een duurzame kenniseconomie

Een duurzame economie houdt rekening met mens en milieu, en creëert welvaart en welzijn. Met een onderbouwde **transitiestrategie** kunnen we zo’n economisch systeem ontwikkelen. De overheid moet al haar economische instrumenten (van fiscaliteit over productnormering en subsidiëring) gebruiken om **bedrijven** te **stimuleren** om **verantwoord gebruik** te maken van **ruimte en milieu**.

We willen een **groene New Deal**. De overheid zorgt voor een kader voor investeringen in innoverende bedrijven en voor een nieuwe financiële architectuur die ondersteunend, rechtvaardig en bovenal **slim investeren** mogelijk maakt. Internationaal streven we naar een sterkere regionale productie, die gecombineerd met een eerlijke wereldhandel zorgt voor toenemende welvaart in het Zuiden.

2 Een nieuw en rechtvaardig sociaal model

Ons huidige sociaal model is zeer waardevol, maar botst op haar grenzen. Er is de toenemende vergrijzing, er is de stijgende overheids-schuld. Daarnaast vallen steeds meer groepen uit de boot. En hebben meer en meer mensen moeite met de bijna onmogelijke combinatie van professionele prestatiedruk, gezinsleven en andere engagementen. Er is dus nood aan een nieuw en rechtvaardig sociaal model.

Een betaalbaar model met voldoende inkomsten die eertlijk geïnd kunnen worden. Een effectief model, waarbij het hebben van een job gestimuleerd wordt en positief wordt gewaardeerd. Een model waarbij de uitkeringen ervoor zorgen dat je boven de armoeddrempel uitkomt. Een model op maat, dat ervoor zorgt dat werk en gezin beter te combineren vallen.

‘KRUISBESTUURING VOOR VIERDE POLITIEKE STROMING’

Eind december hebben Groen! en SLP beslist om samen verder door het (politieke) leven te gaan. Samen willen Wouter Van Besien en Geert Lambert een sterke vierde politieke stroming uitbouwen, naast christendemocraten, liberalen en socialisten. ‘We willen een maatschappelijk project op poten zetten dat zowel het sociale, ecologische als economische met elkaar verzoent.’

N et voor het kerstrees hebben de partijraad van SLP (met 70%) en de politieke raad van Groen! (met 76%) beslist dat Groen! en SLP de krachten bundelen. SLP en Groen! delen de overtuiging dat in Vlaanderen ruimte is voor een vierde politieke stroming die platgetreden paden durft verlaten en zich als moderne groene partij radicaal keert tegen zij die de klok willen terugdraaien of stilzetten.

Daarom hebben de partijen samen een model uitgewerkt waarbij SLP geïntegreerd wordt in Groen! De groene partij verandert daarbij niet van naam, behoudt haar programma en heeft geen mandaten beloofd. Wel wordt de samenwerking uitgediept door middel van **studiedagen** en **congressen**. Met respect voor elkaanders overtuiging en overtuigd van de kracht van de kruisbestuiving.

De twee voorzitters benadrukken de gelijkenissen tussen beide partijen. Geert Lambert: ‘We delen dezelfde kijk op duurzaamheid, democratie en de diversiteit van de samen-

Geert Lambert: ‘We delen dezelfde kijk op duurzaamheid, ongebonden politiek bedrijven en de diversiteit van de samenleving.’

3 Een samenleving die goed in haar vel zit

Eerst en vooral is er het gezin. Zowel het traditionele kerngezin als de nieuwe vormen van duurzame samenlevingsverbanden. Iedereen moet dezelfde kansen krijgen. Zorg- en arbeidstaken moeten ook evenwichtig gecombineerd kunnen worden. Een betere dosering van het werk over de verschillende levensfasen. Een loopbaan op maat.

Kinderopvang, ouderenzorg, zorg voor personen met een handicap vereisen veel overheidsmiddelen. Daarbij willen we een accent verleggen: personen die zorg nodig hebben moeten zelf kunnen beslissen hoe ze met het overheidsbudget hun zorg organiseren. Goed in je vel zitten, dat is ook ruimte krijgen om je vrije tijd te ontwikkelen. Het aanbod is er, maar het moet toegankelijk zijn en blijven.

4 Volwaardig burgerschap in een diverse samenleving

Volwaardig burgerschap staat open voor iedereen, ongeacht origine, geslacht, religie en sociale afkomst. Het is een set van gelijke rechten en verantwoordelijkheden. Binnen de wet willen we maximale vrijheid voor mensen en groepen, geen assimilatie-druk. Problemen zoals vol migratie, ongelijkheid tussen man en vrouw en racisme en discriminatie dienen benoemd en bestreden te worden.

Respect voor de democratische basiswaarden kan en moet hand in hand gaan met gelijke

kansen voor mensen met diverse etnisch-culturele of sociale achtergronden. Slimme streefcijfers, anoniem solliciteren, praktijktesten en voldoende inburgeringstrajecten zijn maar enkele methoden die wij blijvend op de politieke agenda zullen plaatsen.

5 Een sterkere democratie

Een samenleving is er niet alleen voor, maar ook door burgers. Alleen is deze ‘vanzelfsprekende’ basis vandaag ver te zoeken. De burger vindt maar moeilijk zijn plaats en wordt al te vaak als een stoorzender beschouwd. Het is hoogstens een klant – tevreden of niet – wiens enige stem die in het stemhokje is. Dat is voor ons te eng. Deelname aan alle lagen van de democratische besluitvorming is essentieel.

Ook het verenigingsleven en het middenveld zijn onmisbare schakels. Er is tenslotte ook nood aan goed werkende structuren; een goed onderwijssysteem brengt burgerschap bij en werkt sociale achterstanden weg. Een rechtvaardige justitie (organisatie en transparantie). Een goed functionerend staatsbestel: een betere afstemming tussen federale staat en deelstaten (qua bevoegdheden en fiscale verantwoordelijkheid).

Een sterk Europa: in een globaliserende wereld is het logisch om op politiek niveau naar schaalvergroting te gaan. Er is nog veel werk om burgers op een positieve manier hun plaats te geven in het Europese politieke debat.

ADOPTEER EENS EEN KERSTBOOM

© iStockphoto.com

Wie een kerstboom in huis haalt voor kerst en nieuw, staat nadien altijd voor de keuze: de boom verplanten, naar het containerpark brengen of verbranden. Daar heeft de **vzw Champwell Biopromo** uit Arendonk iets origineels – en ecologisch – op gevonden. In plaats van een kerstboom te kopen, adopteer je een exemplaar. Je neemt een biologisch geteelde kerstboom in huis (voor 40 euro), zorgt er goed voor en levert hem nadien gewoon weer in voor herplanting.

De boom, een Noord-Europese fijnspar met kluit en pot erbij, wordt netjes aan huis geleverd. Je hangt er slingers en kerstballen in en na Nieuwjaar komt Champwell je spar weer ophalen. Het boompje krijgt een label op jouw naam en wordt opnieuw in de natuur geplant, in een groot sparrenbos vlakbij het F1-circuit van Francorchamps. Volgend jaar in december krijg je je persoonlijke boom terug. Vanaf het tweede tot het vierde jaar betaal je 20 euro.

www.bloggen.be/champwell

LEES MEER Zin om je te abonneren op E-zine, de tweewekelijkse digitale nieuwsbrief van Groen! **/// DOE MEE** Wil je folders bussen, activiteiten helpen organiseren of heb je een vlotte pen? **/// WORD LID** Voor het luttel bedrag van 10 euro ben je al lid van Groen! Vul je gegevens in en stuur ze naar Groen!, Sergeant De Bruynestraat 78-82, 1070 Brussel of via www.groen.be.

NAAM	
STRAAT	NR BUS
POSTCODE	PLAATS
TEL./GSM	E-MAIL

- Ik wil graag E-zine, de gratis tweewekelijkse digitale nieuwsbrief van Groen!, ontvangen.
- Ik wil graag meehelpen.
- Ik wil lid worden van Groen!

PLEIDOOI VOOR VLAAMSE ALLIANTIE TUSSEN WERK EN MILIEU IN 'DEN BOUW'

Vlaams fractieleider Filip Watteeuw: 'Groene baksteen in de maag'

Werk en milieu zijn geen tegengestelden. Integendeel, ze gaan hand in hand, verklaart Vlaams fractieleider Filip Watteeuw in de aanloop naar Batibouw, de jaarlijkse hoogmis van 'den bouw'. 'Als de Vlaamse regering een alliantie tussen werk en milieu in het leven roept, kunnen tienduizenden jobs gecreëerd worden. En de vergroening van de baksteen in de maag van de Vlaming moet daarin centraal staan.'

© Eric de Mildt

Tegenwoordig is hernieuwbare energie hot. Maar in Vlaanderen hebben we echter een relatief gebrek aan natuurlijke energiebronnen (uit wind, zon, waterkracht). De zon schijnt zelden, er is niet veel beschikbare ruimte om windmolens te plaatsen en grote waterkrachtcentrales zijn niet voor ons weggelegd. Gelukkig is er nog één ding waar wel enorm veel potentieel in zit: de **energie-efficiëntie**. Dit wil zeggen dat we hetzelfde doen, maar met (veel) minder energie. 'De niet-gebruikte energie kunnen we dan voor iets anders gebruiken, of simpelweg uitsparen. In die zin zijn energie-efficiëntiemaatregelen een ware energiebron, die we dringend moeten aanboren', vindt Filip Watteeuw.

Maar waar valt er in Vlaanderen dan nog energie te rapen? Waar zitten de grote energieverspillers? 'We wijzen er alvast één aan: onze woningen en gebouwen. Ondanks de inspanningen is daar nog enorm veel werk aan de winkel.' De cijfers van het **Milieurapport Vlaanderen** (MIRA) spreken voor zich. De huishoudens dragen even veel bij tot de CO₂-uitstoot in Vlaanderen als de volledige

transportsector. En wat meer is, de CO₂-uitstoot per gezin daalt niet.

Eén van de belangrijkste oorzaken daarvan is de **slechte isolatiekwaliteit**. 'Het merendeel van onze huizen en gebouwen is nog steeds geïsoleerd alsof we in het zuiden van Spanje leven. Daardoor blazen we onze warmte en ons geld letterlijk de lucht in.' In Vlaanderen rest dus nog een enorm potentieel aan energiebesparing besluit de Vlaamse fractieleider. 'Als we onze woningen en gebouwen veranderen op het vlak van energie, sparen we duizenden kilowatts uit. Op die manier vangen we drie vliegen in één klap: we schroeven de onduurzame elektriciteitsopwekking met even veel kilowatts terug, we ontlasten het klimaat en we verliezen niets aan comfort.'

Eenzijds moeten de bestaande woningen gerenoveerd worden, anderzijds moeten de **normen voor nieuwbouw** veel **strenger** worden. Hierdoor kunnen duizenden jobs behouden en gecreëerd worden in de bouwsector, toch nog altijd één van de sterkhouders van onze economie. En we staan niet alleen met onze vragen. 'Ook de **Vlaamse**

Confederatie Bouw is vragende partij voor dit soort maatregelen.'

'Het is niet zozeer dat de Vlaamse overheid niets doet', voegt Filip Watteeuw er aan toe. 'Er zijn wel **versnipperde premies** links en rechts en hier en daar lanceert de overheid een studie of een ideetje. Maar de inspanningen zijn veel te klein, de overheid gaat niet snel genoeg: dat is het probleem.'

Via een verlaging van de registratierechten kunnen nieuwe eigenaars aangezet worden om de energieprestaties van hun huis sterk te verbeteren.

De Vlaamse overheid dient dus vraag en aanbod op de bouw- en verbouwmarkt aan te pakken. Als de overheid het premiebeleid uitbreidt en een grote promotiecampagne opzet, zal de vraag naar **energie-renovaties** sterk stijgen. Als de overheid een strengere normering oplegt, kleurt het aanbod van nieuwbouw helemaal groen – aannemers zijn dan immers verplicht lage-energie-woningen te realiseren. Dit doet de activiteit en de innovatie in de bouwsector weer toenemen, wat extra (lokale) jobs schept.

'En zo'n aanpak werkt. Dat bewijzen ook talloze buitenlandse voorbeelden', verklaart Watteeuw. 'Zo zorgde een **Duits samenwerkingsverband** tussen vakbond, overheid en bouwsector voor de **renovatie van 300.000 woningen per jaar**: dat is goed voor het behoud of de creatie van 200.000 jobs. En in eigen land zetten het Waals en het Brussels gewest ook zwaar in op een gelijkwaardige alliantie tussen werk en milieu.'

Het **aanbod** van energiezuinige woningen moet de overheid regelen via strengere normen. Het energiepeil drukt uit hoeveel

een woning verbruikt. Hoe lager, hoe efficiënter de woning met energie omgaat. De norm voor **nieuwbouw** is E80, maar dit is te laks. Beter is **E60**, en dit zou dit jaar de standaard moeten worden. Aanpassingen aan woningen moeten genormeerd worden op E70. De normen moeten binnen enkele jaren nog verstrengen, rekening houdende met de technologie.

De **vraag** kan je verder aanmoedigen door de steun voor **alle soorten isolatiewerken** (dak-, maar ook gevel- en vloerisolatie), maar ook voor hoogrendementsglas en hoogrendementsverwarmingsketels nog verder op te trekken. Via een **verlaging van de registratierechten** kunnen nieuwe eigenaars aangezet worden om de energieprestaties van hun woning sterk te verbeteren. We pleiten ook voor extra premies voor al wie bouwt of verbouwt tot een energiepeil lager dan de wettelijke norm.

Ook kan de **Vlaamse regering** haar eigen vraag naar gebouwen groen laten kleuren. Ze plant immers 65.000 nieuwe **sociale woningen** tegen 2020, en 211 nieuwe **scholen**. Als men van deze gebouwen lage-energiegebouwen of zelfs passiefgebouwen maakt, krijgt de markt voor hoogwaardige ecologische bouw in Vlaanderen weer een duw in de rug. Als men dan het gepraat over ecowijken omzet in daden, staat men weer een stap verder. ■

De **Vlaamse alliantie voor Werk en Milieu** zou een prima maatregel zijn tegen de huidige economische crisis. Volgens de voorspellingen van het **IMF** zal de **werkloosheid bij ongewijzigd beleid** nog verder **toenemen tot in 2011**.

Er moeten dringend nieuwe banen worden gecreëerd, maar de Vlaamse regering investeert niet. De begroting die werd opgemaakt voor 2010, bevat besparingen op economie, innovatie, arbeidsbemiddeling, openbaar vervoer, en milieu. We hebben deze begroting van voor naar

achter gelezen en van achter naar voor, maar we vinden er geen herstelplan in terug, laat staan een groen herstelplan. De Vlaamse regering hanteert de kruideniersmentaliteit, en gaat midden in de crisis hard besparen.

Zo werd het proefproject passief wonen in sociale huisvesting stopgezet. De **renovatiepremie** wordt hervormd zodat isolatiewerken er niet meer onder vallen. Men gaat bewust **minder communiceren** rond rationeel energieverbruik in de hoop dat er minder premies worden aangevraagd.

pesto
Driemaandelijks uitgave voor
de sympathisanten van Groen!

COLOFON

Pesto is een driemaandelijks uitgave voor de sympathisanten van Groen!. Verschijnt 4x per jaar in januari, april, juli en oktober. Gedrukt op 100% gerecycleerd papier en zonder water. **WERKTEN MEE AAN DIT NUMMER** Ben Bleys, Els Sallets, Wouter Van Besien, Johan Malcorps, Dirk Holemans | Fotografen: Eric de Mildt, Wouter Van Vooren, Filip Claus **VERANTWOORDELIJKE UITGEVER** Wouter Van Besien, Sergeant De Bruynestraat 78-82, 1070 Brussel **CONTACT** Ben Bleys | 02 219 19 19 | pesto@groen.be **DRUK** Eco Print Center

